

لقاء پروردگار

موضوعی در تفسیر عرفانی آیات ۲۷ تا ۳۰ سوره فجر

«یا ایها النفس المطمئنة

ارجعی الی ربک

سبیه مرضیه فادخلی

فی عماری وادخلی جنتی»

زهرا سادات موسوی

سرشناسه: موسوی، زهرا سادات، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور: لقاء پروردگار: پژوهش در تفسیر عرفانی «یا ایها النفس المطمئنه ارجعی الی ربک» راضیه مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی» / نویسندگان: زهرا سادات موسوی ۱۳۴۶ پروین قانع ۱۳۶۵، فاطمه علی‌پور دهقان ۱۳۶۹.

مشخصات نشر: اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۵۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۰۲-۸۵-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: پژوهش در تفسیر عرفانی «یا ایها النفس المطمئنه ارجعی الی ربک» راضیه

مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی».

موضوع: تفاسیر (سوره فجر. آیه ۲۶ - ۳۰)

موضوع: تفاسیر شیعه - قرن ۱۴

شناسه افزوده: علی‌پور دهقان، فاطمه، ۱۳۶۹ -

شناسه افزوده: قانع، پروین، ۱۳۶۵ -

کدی کنگره: ۱۰۲/BP۱۳۹۱۹۵۵/۱۳۹۷/۱

کتابشناسی: ۱۸/۲۹۷

کتابشناسی: ۳۳۵۶۶۳

لقاء پروردگار

زهرا سادات موسوی - پروین قانع - فاطمه علی‌پور دهقان

ویراستار: فاطمه علی‌پور دهقان

ناشر: دارخوین

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰۰

طرح جلد: سیدرضا موسوی

صفحه آرائی: فاطمه السادات میرباقری، محسن افحاشینی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۰۲-۸۵-۸

۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
	بخش اول: بیان مفاهیم و اصطلاحات
۲۲	نفس
۲۳	طمأنینه
۲۶	رضا
۲۸	عبد
۲۹	جَنَّة
	بخش دوم: شان و فضیلت و جایگاه آیه "یا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ"
۳۵	شان نزول آیه
۳۷	فضیلت سوره فجر
۳۹	جایگاه آیه در روایات
۴۱	نفس مطمئنّه در قرآن
	بخش سوم: جایگاه آیه "یا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ" در تفاسیر عرفانی
۴۵	جایگاه آیه در تفاسیر عرفانی
۵۴	اهمیت آیه
۶۰	اطمینان در قرآن کریم
	بخش چهارم: مضامین عرفانی آیه "یا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ"
۶۶	مفهوم نداء در تفاسیر عرفانی

۶۷	زمان خطاب آیه
۶۸	ها در متون عرفانی
۶۹	مفهوم نفس در عرفان
۷۵	مراتب نفس
۷۷	نفس اماره
۸۱	نفس لوّامه
۸۲	نفس مطمئه در عرفان
۸۸	تفاوت روح و نفس
۹۱	مفهوم طمأنینه در عرفان
۹۴	تفاوت طمأنینه سکینه
۹۶	اسباب علاء و نشانه‌های اطمینان
۹۶	قوت حال
۹۷	شناخت خداوند
۹۷	نرم خوئی و خشوع
۹۸	ظهور فراست
۹۸	تجلی روحانی و ربّانی
۹۸	مراتب طمأنینه
۱۰۰	درجات طمأنینه
۱۰۵	مقام رضا
۱۰۷	مفهوم راضیه و مرضیه در عرفان
۱۱۷	آیا صاحبان نفس مطمئه که لایق چنین خطابی می‌باشند کیانند؟
۱۱۸	رجعت در تفاسیر عرفانی
۱۲۲	مفهوم رب در عرفان
۱۲۶	رابطه طمأنینه با سایر مقامات
۱۲۶	صبر
۱۲۷	انقسام صبر بر حسب اختلاف در قوّت و ضعف

۱۲۹		تسلیم
۱۳۱		انس
۱۳۲		مفهوم عباد در عرفان
۱۳۵		جنت در عرفان
۱۳۹		سخن آخر
۱۴۷		فهرست منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار:

آیه «إِنَّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ إِرْجَعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً فَاَدْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّاتٍ»^۱ که بر باب احوال و مقامات عرفانی است که بارزترین آن طمأنینه می‌باشد و عرفا آن را باب پنجاه و دوم می‌شمرند و آن آرامش، دل آرامی و سکون قلب است. و نیز این آیه ناظر بر مقام رضا است که هفتمین مقام از مقامات است که بعضی از صوفیه مخصوصاً صوفیان آن را از احوال می‌شمارند و گروهی آن را مقامات شمرده‌اند. و حقیقت ایمان در رضا متواری است، هر که را بهره از رضا بیش تر است صبر و از نور ایمان وافرتر است؛ و رضا خشنود گشتن در همه احوال به قضا و حکم خداوند تعالی است. آنان که خود را به سرمایه‌ی اطمینان، ایمان یقین، صبر و رضا مجهز سازند و هوس‌ها و فریب‌های حیوانی آنان را فریفته نسازد و گنه‌ها را درس شیطانی نشوند و در جهاد سرافراز بیرون آیند و در مجاهده‌ی نفس پیروز شوند شایسته‌ی خطاب الهی خداوند خواهند شد و به مقام رضا و نفس مرضیه خواهند رسید و شایسته‌ی دخول در سلک بندگان و رضوان الهی گردند. در این نوشتار به دنبال تفسیر عرفانی این آیه و بیان مقامات نهفته در آن است. طمأنینه، رضا، صبر، تسلیم و... است و بیشتر بر محور طمأنینه می‌چرخد. و با تبیین عرفانی آن جایگاه آن در تفاسیر متعدد عرفانی به نتایج مفیدی در این زمینه دست می‌یابد و با روش استادی - سیفی اهریست و جایگاه این آیه را در میان تفاسیر عرفانی تبیین می‌سازد و با تأسی از جایگاه آن در آیات و روایات روشنگر احوال آنان است که با جنود شیطانی و هواجس نفسانی به مبارزه برخاسته‌اند و در وادی تزکیه نفس گام نهاده‌اند. و امید می‌رود این نوشتار مورد توجه نسل جدید و دانش پژوهان قرار گیرد.

مقدمه:

خداوند متعال هم آنان که با عقیده و نقیص راضیه مطمئنۀ و متکلم بتوحید و عرفان حق هستند را در جرگه عباد مخلص خود وارد ساخته و به آنها ثواب و جزایی می دهد و باغهایی نصیب آنها می نماید که در زیبا و صفا نمی گنجد و نعمتی برتر و بالاتر نصیب آنان که آن رضوان و خشنودی خداوند است نصیب آنان می آید که آرامیدن در سایه ی آن حتما که برترین پاداش است.

طلب امنیت و گریز از فتنه ها و انسان بیوسه به تلاش و امی دارد تا تأمین خاطر نماید، دلبستگی به محسوسات و جسمانیات که خود بیوسه در حال فناء و تغییر است اضطراب و ناامنی را بیشتر می نماید، پس چاره چیست؟

اگر این نگرانی ها و طیش های درونی لازم عشق و علاقه و دلبستگی به پدیده های ناپایدار و سایه های حس و خیال است پس بریدن و روگرداندن از آنها لازمۀ امنیت خاطر و آرامش قلب است. باز این سؤال پیش می آید: مگر انسان که تار و پودرش از عشق و محبت و علاقه بافته شده می تواند با بریدن هر عشق و علاقه ای انسان باشد و زندگانی کند؟ جواب این است که آزاد شدن و بریدن از این علائق و گرائیدن به غیب است و بازگشت به سری محسوسات ازلای، و آرامش در پرتو آن و متخلق شدن به مقام طمأنینه که مأخوذ است از آیه ی یا أیُّهَا النَّفْسُ الْمَطمَئِنَّةُ، إِرْجِعِی إِلَىٰ رَبِّکِ رَاضِیَةً مَرْضِیَّةً فَادْخُلِی فِی عِبَادِی، وَادْخُلِی فِی جَنَّتِی

و آیه ی فوق الذکر مقاماتی چون طمأنینه، رضا، تسلیم، صبر و... را به طور زیبایی به تصویر می کشد و با صنعت خطاب هشدار می دهد برای نفوس پاک و منزّه. از این رو نیاز جامعۀ امروز را در این دیدم که در تب و تاب بشر برای رسیدن به امور دنیوی به تفسیر آیه ای پردازم که بیانگر نتایج والای آرامش روانی باشد. و چون در این عرصه ی گذرای دنیای فانی ناشکیبایی های زندگی

روزمره به سراغمان می‌آمد سعی نمودم با تفسیر عرفانی این آیه و رقم زدن نوشتار در مورد طمانینه و سکینه و رضا و... تب و تاب ناشکیبایی‌های عارض در این زندگی را خاموش سازم. در تفاسیر عرفانی متعدد اشارات مختلفی به جوانب این آیه شده است و خطاب آیه را حسین بن علی علیه السلام، و علی بن ابیطالب، حمزه بن عبد المطلب، حبيب بن عدی، و... می‌دانند. و برتر از آن نمودار بن حقیقت است که همه‌ی نفوس موجودات به خدا برخوانند گشت. ما همه از اوئیم و برگشت همه ما به سوی اوست لکن در این برگشتن‌ها فرق و فاصله بسیار است و عارف و واصل کسی است که با توجه به مکتب انبیاء و اولیاء مراتب هفت گانه‌ی نفس را سپری می‌کند و به مقام نفس مطمئنه می‌رسد. و چون قطره به دریا برگشته و عاشق و معشوق به هم پیوسته، و دو رشته دویی و جدایی را گزیده و زیرا که در حریم یگانگی برای دوگانگی راه و جایی نیست، از این رو هر نفسی در این جهان که بیدار تجربه و امتحانات بی پایان است در آزمایش‌های آن به توشه‌ی رضا و صبر و طمانینه مجهز گردد و خوبان به درجه‌ی کمال می‌رسند و شایسته‌ی این خطاب والا می‌گردد. و طمانینه حاصل از مشورت است یعنی حق تعالی دشواری‌هایی را که بنده در ادای تکالیف تحمل کرده و بردباری نموده پاداش سکون و آرامشی بر بنده نازل شود و باز صبر و بردباری در برابر بلایا و مصائب پیشه کند. هیچ خطاب ارجعی به انسان شاید موقع مردن باشد و شاید وقت زنده شدن در قیامت آن وقتی باشد که مردگان را قبر به میعادگاه پروردگار می‌شتابند اگر چه بدلالت آیات بالا موقع قیامت چنین خطابی می‌رسد لکن اسب تر همان موقع جان دادن باید باشد که از راه فضل و کرم چنین خطابی برسد و انسان بگوشتش جان بشنود و باشتیاق تمام دست از جان و مال و اولاد بردارد و بازگشت نماید به طرف معشوق، کسی که سال‌های دراز باشتیاق ملاقات او گذرانیده و در طریق صعود به سوی او چه مشقتها و بیخوابی‌ها کشیده و محبت او را در دل خود پرورانیده و به یاد او انس گرفته حال البته که وقت سختی و بی‌خوابی او است جا دارد که خدای مهربان وی را به کلمه ارجعی بنوازد و به سوی رحمت خود دعوتش نماید. در این کتاب سعی در تبیین مفهوم طمانینه، سکینه، رضا، عید، جنت، رجعت، رب در عرفان بوده و با ارائه‌ی تفسیر عرفانی جامع از قرن ۵ تا زمان معاصر به یک سری از نتایج مطلوب رسیده با این هدف که اثری جاویدان برای تمامی عموم افراد جامعه به یادگار گذاریم.